

4 stycznia 2021 r.

prof. dr hab. Andrzej Kosendiak
Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu

**Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
dr Michałowi Klauzie
w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne**

1. Podstawowe dane o Kandydacie:

I.

a) dr Michał Klauza, urodzony 5.11.1973 r., na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Suita baletowa *Romeo i Julia* Sergiusza Prokofiewa. Literackie i estetyczne przesłanki autorskiej kompilacji wybranych części.” oraz wymaganej dokumentacji, w dniu 30.09.2021 r., uchwałą Rady Wydziału kompozycji, dyrygentury i teorii muzyki Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie uzyskał stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

b) Kandydat nie ubiegał się wcześniej o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

II.

Doktor Michał Klauza jest absolwentem Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie dyrygentury symfoniczno-operowej oraz Konserwatorium im. Nikołaja Rimskiego-Korsakowa w Sankt Petersburgu w której odbył staż dyrygencki w klasie prof. Ilji Alexandrowicza Musina. Warsztat dyrygencki doskonalił podczas międzynarodowych kursów dyrygenckich pod kierunkiem prof. Kurta Redla (Rzym 1996) i Valery'ego Gergieva (Rotterdam 1997).

Działalność artystyczną rozpoczął w 1993 roku. W latach 1998-2003 pracował w Teatrze Wielkim - Operze Narodowej w Warszawie, gdzie zgodnie z przedstawioną dokumentacją przygotował i poprowadził 70 przedstawień operowych i baletowych m.in.: „Śpiącą królową” i „Jezioro łabędzie” Piotra Czajkowskiego, „Króla Rogera” Karola Szymanowskiego, „Don Giovanniego” Wolfganga Amadeusza Mozarta, „Córkę źle strzeżoną” Ferdinanda Hérolda, „Traviatę” Giuseppe Verdiego, „Toskę” Giacomo Pucciniego i „Straszny dwór” Stanisława Moniuszki.

W swoim dorobku artystycznym posiada również nagrania radiowe i telewizyjne, m.in. z zespołami Teatru Wielkiego - Opery Narodowej w Warszawie nagrał spektakl „Król Roger” Szymanowskiego, transmitowany w maju 2002 roku w ramach Międzynarodowej Unii Radiowej (*Union Internationale de Radiophonie*).

W latach 2004-2008 był II dyrygentem i zastępcą dyrektora muzycznego Welsh National Opera w Cardiff (Wielka Brytania). Pod jego dyrekcją wystawione zostały takie przedstawienia, jak „Carmen” George’a Bizeta, „Rigoletto”, „Trubadur”, „Aida”, „Falstaff” i „Otello” Verdiego, „Wesoła wdówka” Franza Lehára – która jak wskazuje Kandydat zarejestrowana została przez Telewizję BBC, „Wesele Figara” i „Don Giovanni” Mozarta oraz „Cyganeria” Pucciniego.

Współpracował z licznymi orkiestrami w kraju i za granicą, m.in. z Narodową Orkiestrą Symfoniczną Polskiego Radia w Katowicach, Orkiestrą Filharmonii Narodowej, Sinfonią Varsovia, Orkiestrą Symfoniczną Polskiego Radia w Krakowie, z orkiestrami symfonicznymi polskich filharmonii i Akademii Muzycznych w Katowicach, Poznaniu i Warszawie, Capellą Bydgosciensis, Polską Filharmonią Kameralną.

W latach 2007-2008 prowadził koncerty Orchestre National Capitole de Toulouse. Ponadto międzynarodową orkiestrę smyczkową w ramach Festival Junger Künstler w Bayreuth (1999-2001), Basel Sinfonietta, Orkiestrę Akademii Beethovenowskiej (m.in. tournée Niemcy 2010), Państwową Orkiestrę Symfoniczną Federacji Rosyjskiej i Filharmonii Moskiewskiej (2002).

W październiku 2009 roku dyrygował Orkiestrą Filharmonii Ormiańskiej w ramach festiwalu Dni Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Erewaniu. We wrześniu 2011 w Bazylei poprowadził galowy koncert poświęcony pamięci Mścisława Roztropowicza, z Ivanem Monighettim, Sol Gabettą i Mishą Miskom w roli solistów (w programie znalazło się m.in. „Concerto Grosso nr 1” Krzysztofa Pendereckiego).

Od stycznia 2009 do 2015 roku pełnił funkcję drugiego dyrygenta Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia w Katowicach. W latach 2013-2015 był kierownikiem muzycznym Opery i Filharmonii Podlaskiej. W roku 2015 został dyrektorem artystycznym Polskiej Orkiestry Radiowej.

W 2015 wystąpił w Royal Opera House w Londynie, dyrygując koncertowym wykonaniem opery Cities of Salt Z. Jabri. Od kwietnia 2016 roku współpracuje jako gościnny dyrygent Teatru Bolshoi w Moskwie, gdzie przygotował i poprowadził premiery m.in. „Don Pasquale” G. Donizettiego oraz Idioty M. Weinberga.

Od roku 2020 pełni funkcję adiunkta w Katedrze Dyrygentury Symfoniczno-Operowej UMFC w Warszawie.

Dokumentacja Kandydata wskazuje również na niezwykle bogaty dorobek publikacji audiowizualnych dla radia i telewizji. Zarejestrowane koncerty symfoniczne oraz oratoryjne wykorzystywane i emitowane są we wszystkich programach Polskiego Radia oraz Telewizji Polskiej. Intensywnie promuje polską muzykę najnowszą, dokonał wielu światowych prawykonań, jego interpretacje wielu utworów uznają za wzorcowe. Ważnym aspektem są również nagrania archiwalne i płytowe, wśród których szczególne miejsce zajmują wielokrotnie nagradzane nagrania muzyki polskiej.

Statystyczny wykaz prac twórczych Kandydata przed uzyskaniem stopnia doktora:

Koncertы uwzględniające dzieła wokalnо-instrumentalne: **339**

Koncertы symfoniczne: **215**

Koncertы uwzględniające kompozytorów polskich: **133**

Dyskografia: **10 płyt (w tym 3 nominacje do nagrody Fryderyk),**
w tym płyty z muzyką polską: **9**

Publikacje audiowizualne: **20**

Nagrania archiwalne: **87**

Statystyczny wykaz prac twórczych Kandydata po uzyskaniu stopnia doktora:

Koncertы uwzględniające dzieła wokalnо-instrumentalne: **19**

Koncertы symfoniczne: **12**

Koncertы uwzględniające kompozytorów polskich: **14**

Dyskografia:

W tym płyty z muzyką polską:

Publikacje audiowizualne: **11**

Nagrania archiwalne: **19**

Dodatkowo:

Prawykonania światowe: **28**

Prawykonania polskie: **2**

Prawykonania kompozytorów polskich: **22**

Sztuka dyrygencka wymaga szczególnego autorytetu, dorobek dr Michała Klauzy zasługuje w tej materii na najwyższe uznanie. Wszechstronność, oryginalne interpretacje, imponujące wyniki oraz autorytet osobisty doprowadziły przez lata do zbudowania niezwyklego zaufania, jakim darzą dziś tego wymagającego dyrygenta muzycy orkiestr zarówno w Polsce jak i za granicą. Całokształt dorobku Kandydata, oddanie muzyce, jej odkrywaniu, zgłębianiu i rozumieniu jej we właściwy sposób oceniam jako wybitne.

2. Ocena osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę ubiegania o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania o nadanie stopnia doktora habilitowanego Kandydat przedstawił następujące dzieło:

JÓZEF ZEIDLER – NIESZPORY

Rok wydania: 2020

Nośnik: CD

Wydawnictwo: DUX Numer: 1575

Wykonawcy:

Michał Klauza – dyrygent
Anna Mikołajczyk-Niewiedział – sopran
Agnieszka Rehlis – alt
Tomasz Krzysica – tenor
Robert Gierlach – baryton
Polski Chór Kameralny
Sinfonietta Cracovia

O Józefie Zeidlerze wiadomo niewiele. Do niedawna w historii muzyki polskiej kompozytor był tak mało znany, że leksykony podawały jego nazwisko bez imienia. Dziś wiemy o nim nieco więcej, pewne zdają się jednak niemal wyłącznie szczegóły dotyczące narodzin kompozytora. Niezwykle wartościowe staje się więc w mojej ocenie przedstawione nagranie, ukazujące *Vesperae* jako część bogatego i wartościowego dorobku polskich kompozytorów drugiej połowy XVIII wieku. Warto zaznaczyć, że pierwszego archiwalnego nagrania płytowego tego dzieła (płyta winylowa) dokonał w roku 1966 Zbigniew Chwedczuk (dyrygent), z udziałem Chóru „Arion”, Orkiestry Filharmonii Pomorskiej oraz solistów: Haliną Słonicką (sopran), Krystyną Szostek – Radkową (alt), Kazimierzem Pustelakiem (tenor) oraz Markiem Dąbrowskim (bas).

Vesperae Józefa Zeidlera należą do rzadko spotykanego dziś, a stosunkowo popularnego w XVIII wieku gatunku muzyki wokально-instrumentalnej jakimi były nieszpory. Zarejestrowane dzieło, stanowiące przedmiotowe osiągnięcie naukowe, składa się z 14. korespondujących ze sobą, a jednocześnie przeciwstawiających się sobie części wykonywanych przez chór i solistów z towarzyszeniem orkiestry.

Części na chór i orkiestrę: *Domine, Dixit, Laetatus sum, Gloria Patri* i *Amen* po psalmie *Laudate Dominum, Magnificat: Et Exultavit, Gloria* i *Amen*.

Części na głosy solowe i orkiestrę: *Nisi Dominus* – tenor, *Confitebor* – sopran.

Części na zespoły solistów i orkiestrę: *Laudate Pueri* (sopran, alt, bas), *Laudate Dominum* (sopran i tenor), *Magnificat: Et Misericordia* (sopran alt), *Deposuit* (sopran, alt, tenor i bas).

Utwór wykorzystuje 6 luźno zestawionych psalmów nieszpornych w następującej kolejności: 110, 111, 113, 122, 127 i 117 oraz *Magnificat* (w autoreferacie Kandydat nie wykazuje wszystkich wykorzystanych przez kompozytora psalmów, brakuje psalmu 110 *Dixit* oraz 122

Laetatus sum). Układ sześciu psalmów wykorzystanych w dziele Zeidlera odbiega jednak od powszechnie stosowanego po Soborze Trydenckim schematu nieszporów, składających się z 5 psalmów i *Magnificat*. Ponadto psalmy wykonywane były w porządku zgodnym z kolejnością w Księdze Psalmów. Umieszczenie psalmu 117. bezpośrednio przed *Magnificat*, a po psalmach 121 i 126 nie ma zatem uzasadnienia liturgicznego.

Użyte w kompozycji psalmy sugerowałyby raczej niekompletność cyklu nieszpornego pomimo ilościowego nadmiaru psalmów. W zachowanych materiale nutowym Nieszporów Zeidlera brakuje psalmu 112 *Beatus vir*, wchodzącego praktycznie we wszystkie cykle nieszporów. Zastosowanie psalmu *Nisi Dominus* wskazywałoby, że dzieło przeznaczone mogło być na święta maryjne.

W XVIII wieku w Polsce spotykamy się z praktyką gromadzenia w bibliotekach kościelnych większej liczby psalmów zamawianych u jednego kompozytora, by można było z nich ułożyć liturgie nabożeństw na różne okazje: Nieszpory Niedzielne, Maryjne, do św. Apostołów, oraz na poszczególne okresy liturgiczne. Psalmi właściwe dla konkretnego święta lub niedziel wybierano z istniejącego w bibliotekach zbioru, który miała dana kapela do dyspozycji. Tak było na przykład na Jasnej Górze, gdzie w bibliotece możemy znaleźć Nieszpory Józefa Żebrowskiego składające się z 11 psalmów i *Magnificat*: 110 *Dixit Dominus*, 111 *Confitebor*, 112 *Beatus vir*, 113 *Laudate pueri*, 116 *Credidi*, 117 *Laudate Dominum*, 122 *Laetatus sum*, 126 *In convertendo*, 127 *Nisi Dominus*, 139 *Domine probasti me*, 147 *Lauda Jerusalem*. Mając te opracowania można było zaprogramować nabożeństwa nieszporne na wiele różnych okazji np.: Nieszpory Maryjne w układzie: *Dixit Dominus* – *Laudate pueri* – *Laetatus sum* – *Nisi Dominus* – *Lauda Jerusalem*, nieszpory niedzielne i in. Tak mogło być także w przypadku omawianego cyklu z tym, że inne psalmy nie zostały zachowane.

Tak więc na podstawie zachowanego materiału nutowego nie da się odtworzyć Nieszporów w kształcie, w jakim mogły być wykonywane w Gnieźnie (Nieszpory Zeidlera zachowane są w archiwach kapeli gnieźnieńskiej) lub innych ośrodkach. Jest to o tyle istotne, że z jednej strony wiemy, że nagrane i przedstawione dzieło było przeznaczone do liturgii, a jednocześnie zachowane materiały nie dają możliwości odtworzenia tej liturgii.

Rozważania powyższe wynikające z refleksji nad nagrany utworem mogą stać się inspiracją do dalszego badania twórczości Zeidlera w kontekście muzycznych archiwaliów Gostynia i Gniezna, a także dla kolejnych artystów chcących sięgnąć po ten repertuar.

Pod względem wykonawczym nagranie oceniam jako bardzo interesujące. Wokalne, solowe części kompozycji są niezwykle bogate i zróżnicowane melodycznie, a na uznanie zasługują zwłaszcza pięknie wykonane partie głosów żeńskich przez Annę Mikołajczyk-Niewiedział oraz Agnieszkę Rehlis. Partie solowe tenoru i basu wykonali bardzo dobrze Tomasz Krzysica i Robert Gierlach. Podkreślić też należy brzmienie Polskiego Chóru Kameralnego oraz Sinfonietty Cracovii grającej na współczesnych instrumentach oraz właściwe proporcje pomiędzy tymi zespołami. Na uwagę zasługuje też znakomita realizacja dźwięku dokonana przez Łukasza Kurzawskiego.

Sam utwór wydaje się niezwykle dojrzały kompozytorsko i nasuwa podobieństwa z wieloma utworami przełomu baroku i klasycyzmu kompozytorów europejskich. Był to okres, w którym wciąż bardzo powszechne było stosowanie retoryki muzycznej, szczególnie silne były związki muzyki z tekstem, przy czym warstwa słowna, prozodia poszczególnych słów i zdań wytyczała sposób budowania linii melodycznej opartej na przebiegu harmonicznym. Wciąż ważne było śpiewanie, frazowanie zgodne z rozkładem w zdaniu sylab akcentowanych

i nieakcentowanych. Omawiane wykonanie respektuje te zasady. W tym miejscu chciałbym zwrócić uwagę na pewne drobne niekonsekwencje wykonawcze, a mianowicie pojawiającą się sporadycznie niespójność frazowania partii instrumentalnych z prozodią tekstu, a także na niekonsekwencje we frazowaniu opartym o prozodię tekstu psalmów. Jako przykład można by wskazać choćby psalm *Laudate Dominium*. Melodia partii skrzypiec w pierwszym takcie jest antycypacją początkowej frazy psalmu śpiewanej przez tenor (takt 41) podjętej w dalszej kolejności przez sopran (takt 45). Artykulacja i frazowanie partii skrzypiec stoi w sprzeczności z frazowaniem analogicznych taktów wykonanych przez głosy solowe. Znajdujemy też miejsca, w których pojawiają się frazy nie do końca spójne z prozodią tekstu (kilka przykładów: *Domine* t. 20, 22, *Dixit* t. 49-52, *Nisi dominus* t. 11, *Magnificat* takt 8, *Et exsultavit* takt 6). Powyższe nie ma jednak większego znaczenia dla ostatecznej, wysokiej oceny wartości wykonania.

3. Przepisy prawa obowiązujące na dzień wszczęcia ocenianego postępowania habilitacyjnego, wnioski.

Dotychczasowy dorobek artystyczny, dydaktyczny i naukowy dr. Michała Klauzy oceniam jako wybitny, a przedstawione osiągnięcie naukowe, stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego spełnia w mojej ocenie kryteria ustawowe. Przedstawiony przez Kandydata wniosek jest zasadny i odpowiada wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U.2021.0.478 t.j.).

Andrzej Kosiński